

ŠKOLNÍ PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ

ZŠ Floriána Bayera, Kopřivnice, Štramberská 189, p.o.

Preventivní program naší školy proti šikanování vychází z komplexního pojetí strategie, která je ve smyslu **Metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č. j. 21149/2016** a **Metodického pokynu k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 20 006/2007-51** a je součástí Školní preventivní strategie - Minimálního preventivního programu školy.

I.

Definice:

Slovo šikana pochází z francouzského slova „chicane“, což znamená zlomyslné obtěžování, týrání, zužování, pronásledování,... Jedná se o patologický jev, při němž je omezována zejména osobní svoboda rozhodování, je ponižována lidská důstojnost a čest, mnohdy je oběti ubližováno na zdraví či majetku.

Charakteristika šikany v metodickém pokynu MŠMT č. 21149/2016:

Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učitelů, které se v čase opakuje (nikoliv nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoúčelností agrese.

Podoby šikany:

Přímá šikana může mít podobu fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy), verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy); nebo neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zastrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek).

Nepřímá šikana má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Tato šikana je vykonávána způsobem, kdy útočník působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická, nicméně v některých případech může být také třetí strana manipulována do situace, kdy má zapříčinit fyzické ublížení. Nefyzické formy nepřímé šikany pak mohou zahrnovat záměrnou ignoraci nebo izolování žáka nebo učitele rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace.

Jednou z nejčastějších forem šikany je také elektronická šikana, tj. **kyberšikana**, která může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, jako je youtube.com, spoluzaci.cz nebo

facebook.com apod., prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhružných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhružné SMS nebo e-maily apod. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti. Pokud je oběť šikanována ve třídě, svědky pomluv, nadávek, posmívání a ztrapňování je max. několik desítek lidí. V prostředí internetu může být svědkem (ale i útočníkem) stejného chování i několik desítek tisíc lidí. Kyberšikana bývá u dětí školního věku často doplňkem klasické přímé a nepřímé šikany. Je tedy důležité při řešení prověřit případné souvislosti s klasickou šikanou. Tedy pokud probíhá klasická šikana (např. nadávky, ponižování), je nutné zjistit situaci oběti v kyberprostoru (mobil, profil, chat apod.) a naopak. Škola by se kyberšikanou měla zabývat vždy, když se o ní dozví. Základním úkolem musí být zmapování konkrétního případu, které škole pomůže rozhodnout se pro správný postup řešení.

Hranice, která odlišuje šikanování od škádlení nebo agrese, bývá někdy nezřetelná. U žáků se za šikanování nepovažuje škádlení nebo agrese, které nemá znaky šikanování (viz Čl. 2 odst. 1). Jedním z rozlišujících prvků je schopnost žáka škádlení opětovat, bránit se mu, zastavit ho. Ve chvíli, kdy se žák škádlení nebo agresí neumí nebo nemůže bránit, cítí se bezradný a bezmocný, a přesto škádlení nebo agrese pokračuje, pak toto chování přerůstá v šikanu. Podobně, jedná-li se o šikanu pedagoga žáky, pak šikana není zlobení a nerespektování ze strany žáků, které postrádá znaky šikany. Naopak přerůstá v šikanu, stává-li se vědomým, záměrným, úmyslným a cítí-li pedagog, že není v jeho moci jej zastavit, cítí se bezbranně, ztrácí autoritu a poměr sil v rolích žák/žáci x pedagog se obrací.

Při posuzování musíme mít na paměti následky na oběti!

- Samoučelnost
- Nepoměr sil
- Existence agresora, oběti a prostředí, kde se šikana uskutečňuje
- Porucha vztahů (nejen mezi přímými aktéry, ale v celé skupině)

Stadia šikanování:

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích (což může být i školou vytvářené konkurenční prostředí), kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity, například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace.

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Třída ví, o koho jde. Jde o

žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“. Většinou platí mezi ostatními žáky názor - „raději on, než já“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. Platí „Buď jsi s námi, nebo proti nám.“ U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které pro přehlednost můžeme označit jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná. Ve čtvrtém a pátém stadiu hrozí reálné riziko prorůstání parastruktury šikany do oficiální školní struktury. Stává se to v případě, kdy iniciátor šikanování je sociometrickou hvězdou. Je žákem s výborným prospěchem, má kultivované chování a ochotně pomáhá pedagogovi plnit jeho úkoly.

Zvláštnosti u psychických šikan

U psychických šikan zůstává princip stadií nezměněn. Nicméně jejich podoba je jiná. V popředí je nepřímá a přímá verbální agrese čili psychické násilí. Často se zraňuje „jen“ slovem a izolací. Rozdíl je pouze v tom, že se nestupňuje násilí fyzické, ale psychické. Krutost psychického násilí si však v ničem nezadá s nejbrutálnější fyzickou agresí.

Přímé a nepřímé varovné signály šikanování:

Přímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet např. z důvodu etnicity, sexuální orientace, náboženského vyznání apod.;
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejm. pronášené nepřátelským, nenávistným, pohrdavým tónem;
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil;
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem;
- skutečnost, že se žák podřizuje ponižujícím a panovačným příkazům spolužáků;
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k nucení spoluúčasti na nich;
- honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí;
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout;
- žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmítání učitelům apod.

Nepřímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády;
- při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními;
- při přestávkách vyhledává blízkost učitelů;
- má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený;

- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči;
- stává se uzavřeným;
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje;
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené;
- zašpiněný nebo poškozený oděv;
- stále postrádá nějaké své věci;
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy;
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy;
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole;
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

Protagonisté šikany:

· Agresor

Snaha dominovat a ovládat okolí, často tělesná zdatnost, nedostatek morálního citění, absence pocitů viny, vysoký stupeň sebevědomí (ale i s nízkým sebevědomím), nedostatek sebereflexe, náhledu, intelekt nerozhoduje.

Typy:

- hrubý, primitivní, kázeňské problémy, narušený vztah k autoritě, šikanuje masivně, tvrdě a nelítostně, zastrašuje ostatní (rodinná výchova: psychické i fyzické násilí v rodině, nápodoba chování rodičů nebo odplata za jejich chování)
- slušný, kultivovaný, narcistický, zvýšeně úzkostlivý (v rodině přísný a náročný přístup, někdy vojenský dril bez lásky)
- srandista, dobrodružný, se značnou sebedůvěrou, výmluvný, často oblíbený a vlivný.

Oběť

Neexistuje universální typ oběti, každá skupina dětí si umí najít někoho, koho pasuje do role oběti. Fyzická odlišnost, děti sociálně znevýhodněné, psychická odlišnost (dětí bojácné, úzkostné, zvýšená sebekritičnost, nízké sociální dovednosti, různá míra inteligence-mentálně slabší, ale i děti vysoce inteligentní)

Příčiny šikany:

a) dle Říčana

- tlak kolektivu a společnosti (chlapec má být mužný a tvrdý)
- touha po moci (přání ovládat druhého)
- motiv krutosti (spíše u psychicky nemocných jedinců)
- zvědavost, experiment

b) dle Koláře

Skupinová dynamika (psychická manipulace skupiny, sugesce, tlak skupinových norem, role vůdců, tendence k závislému chování)

Rizikové osobnostní charakteristiky protagonistů:

- agresor (motiv upoutání pozornosti, zabíjení nudy, pomsty, prevence, vykonat něco velkého)
- oběť
- osobnost pedagoga (morální nezralost, absence nadání pro pedagogickou práci, zvýšená potřeba moci. Role významné autority-pocit nadřazenosti, malá sebedůvěra až pocity méněcennosti, osobnostní nezralost – utápění se ve vlastních problémech).

Nedostatky a poruchy prostředí

- Tradiční pedagogický styl (hierarchicko-autoritativní styl, jednostranná komunikace, opomíjení spolupráce mezi spolužáky, oficiální sociální struktura, neznalost skupiny, vztahů, jednotlivců)
- Rodina (selhávání v plnění citových potřeb dětí, deprivace, subdeprivace)
- Vztahová skupina (normy party, gangu)
- Společnost (TV, PC hry, tiskoviny, konzum).

Následky šikany:

1. U oběti (sociální frustrace, snížená schopnost navazovat a udržet vztahy, nízké sebehodnocení, špatný vztah ke škole a k lidem, zvýšená úzkostnost, smutek, deprese, poruchy spánku, neúspěchy ve škole, psychosomatické onemocnění,...)
2. U agresora (zhoršení prospěchu, členství v pochybných partách, v dospělosti konflikty se zákonem, krutost k vlastním dětem, deficit mravního a duševního vývoje,...)
3. U ostatních dětí (ztráta ideálů a pocitu pro spravedlnost, pokřivení morálních postojů, vlastní nemorální chování,...)

Postup:

A. Diagnostika:

Zřídka se stává, že se oběť svěří sama, musíme se tedy na oběť zaměřit sami a sledovat specifické známky šikany, všech netypických změn:

B. Náprava

V případě, že učitel odhalí šikanu mezi dětmi, musí zaujmout jasné stanovisko a projevit nesouhlas s takovým jednáním veřejně před celou třídou. Rozhodný a nekompromisní postoj pomáhá nejen oběti, ale chrání i ostatní děti, vůči agresorovi dá najevo, že neodsuzuje jeho samotného, ale jeho chování.

Zásady správného postupu:

1. Nejprve zachovat klid (ne rozčilená reakce, která může pobavit).
2. Chránit zdroj informací, neprozradit ho.
3. Prozradit co nejméně o tom, co nám už je, a zejména co nám dosud není známo, nebo to nemůžeme dokázat.
4. Všechny odpovědi pečlivě zaznamenávat.

Pomoc učitelů (univerzální strategie):

1. Rozhovor s informátorem a obětí (co se dělo, kde se dělo, kdo co dělal a říkal, kdo u toho byl, co k tomu vedlo, co předcházelo, jak se přítomní chovali), důležité je zvážit vztah k agresorovi – důvěryhodnost. Když je referentem oběť (zajištění ochrany, ujištění svou podporou, věnování dostatku času, povzbuzení, ujištění, poskytnutí naděje, vyfotografovat případná zranění, doslovné sepsání).

2. Nalezení vhodných svědků (důležitý krok vybrat takové, kteří budou ochotni pravdivě vypovídat).

3. Individuální, případně i konfrontační rozhovory se svědky (vysvětlení rozporů, kladení otázek, které již předpokládají, že se něco dělo: “Kde jsi byl, když Karel kopal Jardu?” Místo „Kopal Karel Jardu?“).

4. Zajištění ochrany obětem.

5. Rozhovory s agresory, případně konfrontace mezi nimi (je to vždy poslední krok, musíme být dobře připraveni, musíme znát vnější obraz šikanování a mít shromážděné důkazy, důležité je paralyzovat agresi vůči druhým, třeba i přitlačit ke zdi, pohrozit vyloučením. Někdy svalují agresori vinu jeden na druhého, k získání pravdy však tento rozhovor mnoho neposlouží, v pokročilém stadiu je vhodný komisionální rozhovor). Reakce na výmluvy (nehoda, hra), jak se tedy děti snažily oběti pomoci, jak projevíly solidaritu, smály se, bavilo to všechny? Nutné je zvažovat, zda můžeme případ dotáhnout do konce, zda je možné agresory usvědčit, zda není lepší zaměřit se spíše na ochranu oběti.

6. Oznámení potrestání agresorů před celou třídou.

Možné sankce:

Zdržení žáka po vyučování, vyžadování náhrady škody, oznámení prohřešku rodičům, oznámení na rodičovské schůzce, umístění dítěte o přestávce v blízkosti pedagoga, vyloučení ze společné akce, důtka nebo snížení známky z chování, oznámení OSPOD, PCR.

CHYBY!

- společné vyšetřování agresora a oběti
- vyšetřování ve skupině (ve třídě)
- vyšetřování nemá promyšlenou strategii a taktiku (nahodilost)
- pedagogové nevědomky chrání agresora, nepřipouští, že by mohl šikanovat
- zlehčování výpovědí
- snaha objektivně rozdělit vinu mezi agresora a oběť
- výpovědi zmanipulovaných svědků nejsou konfrontovány
- agresori jsou včas informováni
- neobratné vedení vyšetřování

Pomoc obětem

- individuální i skupinové poradenství, případně péče psychologa, nácvik jednání v různých situacích, trénink asertivity.

Doporučení pro dítě:

- prostý únik v pravou chvíli, vmísit se mezi ostatní děti
- útěk se křikem („Nech mě být!“, „Jdi pryč!“)
- reakce na posměch (mlčení nebo výroky typu: „To je fakt, děkuji.“)
- energické odseknutí
- neútočný, neprovokativní slovní projev, zvláště ohrazení se proti slovnímu napadení
- získání pomoci druhých dětí, které jsou na blízku
- obranný postoj bez nepřátelství
- protiútok bez ohledu na přesilu

Nápravná opatření

Škola má k dispozici pro zastavení násilí agresorů nápravná opatření, z nichž některá přicházejí při šikanování v úvahu:

- výchovná opatření (napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy; podmíněné vyloučení a vyloučení ze školy - nelze použít v případě žáka, který plní povinnou školní docházku);
- realizace individuálního výchovného plánu agresora;
- snížení známky z chování;
- převedení do jiné třídy, pracovní či výchovné skupiny (je třeba individuálně posoudit efektivitu tohoto opatření, aby nedošlo k přesunutí šikany do nového prostředí a podmínek);
- vyloučení ze školy při mimořádně závažné šikaně a opakované šikaně po rozhodnutí výchovné komise – nelze použít v případě žáka, který plní povinnou školní docházku. Při vyloučení žáka se musí postupovat v souladu se zákonem č. 561/2004 Sb., předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů a zákonem č. 500/2004 Sb., správní řád (viz Příloha č. 8, Vzor rozhodnutí o vyloučení žáka);
- v extrémních případech si lze představit potřebu urychlit proces vyloučení žáka proto, aby se neopakovaly negativní projevy plynoucí z přítomnosti problematického žáka ve škole. Taková potřeba může vzniknout zejména v situaci, kdy selžou všechna ostatní opatření organizačního, výchovného či kázeňského charakteru. Pro urychlení procesu vyloučení žáka ze školy zejména v jasných případech, kdy není pochyb o tom, že jsou pro takový postup splněny podmínky, je možné uvažovat o vyloučení odkladného účinku rozhodnutí o vyloučení žáka ze školy podle § 85 správního řádu. Takto nabyde rozhodnutí o vyloučení žáka ze školy právní moci již doručením účastníkovi nebo účastníkům řízení a nemusí se čekat na uplynutí lhůt pro podání odvolání, případně na rozhodnutí o odvolání. Žák bude takto vyloučen ze školy již dnem doručení rozhodnutí žákovi (v případě, že je žák zletilý), nebo jeho zákonným zástupcům;
- doporučení rodičům, aby dobrovolně umístili žáka do pobytového oddělení střediska výchovné péče, případně doporučení realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v diagnostickém ústavu;
- podání návrhu orgánu sociálně-právní ochrany dětí k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

II.

Naším cílem je vytvořit ve škole takové prostředí, které omezí vznik šikany a naplní tak naše motto „**K nám do školy šikana nepatří**“. Budeme stále ve střehu a případnou počínající šikanu se budeme vždy snažit odhalit dříve, než se plně rozvine. Vhodnými prostředky zamezit jejímu dalšímu trvání. Povedeme k případům dokumentaci, spolupracujeme s rodiči a případně s dalšími odborníky a organizacemi. Formy této spolupráce jsou podrobně popsány v Minimálním preventivním programu školy a vztahují se i na oblast šikany.

Co děláme k naplnění cíle: „K nám do školy šikana nepatří“

- Ve škole působí **výchovný poradce a metodik prevence**.
- Máme vytvořen **školní poradenský tým**, který krizové situace včas řeší.
- Podporujeme budování dobrých vztahů mezi dětmi v třídnických hodinách, preventivních hodinách i ve výuce.
- Nacvičujeme s dětmi komunikační dovednosti, děti jsou informovány o **problematicke šikany** (co je šikana, jak se bránit, co dělat, když...).
- Každoročně monitorujeme stav šikany a jiných sociálně patologických jevů ve třídách **dotazníky**.
- **Pořádáme školní „Debatování“ – společná shromáždění žáků s pedagogy**, která využíváme k rozvoji spolupráce žáků, jejich zapojení do života školy, k veřejným pochvalám i pokáráním, k hodnocení klimatu ve třídách jednotlivými třídními učiteli, případně i žáky
- Ve škole máme **„schránku důvěry“**, kam se mohou děti se svými dotazy případně problémy obrátit.
- Vytváříme **informační nástěnky**.
- Organizujeme **další vzdělávání učitelů**.
- Na prevenci šikany a při řešení jednotlivých případů **učitelé spolupracují podle předem dohodnutých postupů**.

Zásady prevence šikany

- Podporovat rozvíjení pozitivních vztahů mezi žáky
- Vést žáky k sebedůvěře, přiměřenému sebevědomí a odpovědnosti za své jednání
- Jednat s dětmi jako s partnery, bez výjimky respektovat jejich práva, zároveň vést k plnění povinností
- Co nejvíce omezit nudu při výuce – šikana často vzniká jako zdroj zábavy pro agresory
- Udržovat ovzduší důvěry mezi žáky a pedagogy
- V kritických situacích dát jasně najevo, že toto chování je špatné a nelze je tolerovat
- Nebýt lhostejný k projevům agresivity, a to i v případě, že nejsem pověřen dozorem
- Informovat žáky, ale i rodiče, na koho se obrátit při problémech – třídní učitel, výchovný poradce, metodik prevence, školní psycholog, vedení školy, školní schránka důvěry, linka důvěry....
- Snažit se mít přehled o vzájemných vztazích ve třídě i mimo ni. Třídní učitel by měl znát záliby svých žáků, zajímat se o to, jak tráví volný čas, a umět si s nimi o tom povídat, mají-li zájem.

III.

Konkrétní činnosti školy vedoucí k prevenci vzniku šikany

- Na škole proběhne každoročně dotazníková akce monitorující vztahy mezi žáky s vyhodnocením výsledků především pro třídní učitele.
- Bereme vážně všechny informace, se kterými se nám žáci svěří.
- Každou situaci profesionálně prošetříme podle dohodnutých postupů.
- Každý učitel podporuje při hodinách i mimo ně u žáků solidaritu, toleranci, vědomí sounáležitosti, uplatňuje spolupráci mezi dětmi a rozvíjí jejich vzájemný respekt.

- Třídní učitelé i ostatní pedagogové posilují a vytváří podmínky pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy.
- Pedagogičtí pracovníci vedou důsledně a systematicky žáky k osvojování norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech, respektujících identitu a individualitu žáka.
- Učitelé pomáhají rozvíjet pozitivní mezilidské vztahy a úctu k životu druhého člověka.
- **Žáci jsou seznámeni se šikanou jako tématem** v preventivních hodinách metodickou prevence nebo **předmětech svými učiteli (OV, VZ, RV, apod. – viz podrobný tematický a námětový plán pro jednotlivé ročníky** je součástí Minimálního preventivního programu školy) a s krizovým plánem školy a sankcemi na začátku školního roku.
- Do školního vzdělávacího programu je **zařazena výuka předmětu Etická výchova ve 4.- 9. ročníku** jako významný prostředek vedoucí k prosociálnímu chování a prevenci rizikových projevů chování včetně šikany.
- **Tvorba a realizace školních projektů prevence rizikových projevů chování a šikany** s využitím nejrozličnějších dotačních a nadačních programů
- **Realizace preventivních programů pro žáky** realizovaných odbornými organizacemi a institucemi
- Učitelé jsou během školního roku vzdělávání v oblasti šikany i další problematice sociálně patologických jevů.
- **Máme vypracovaný krizový plán** kdy a na koho se mají učitelé obrátit při výskytu varujících signálů (žák před vyučováním postává před dveřmi třídy, je osamocen, při hodině je zdrojem posměchu, nemá kamarády, je nešťastný, apod.).

IV.

Krizový plán – Postupy pro vyšetření a řešení šikany

První pomoc při počáteční šikaně:

1. odhad závažnosti a formy šikany;
2. rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili, a s oběťmi;
3. nalezení vhodných svědků;
4. individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků a konfrontace oběti s agresory);
5. ochrana oběti;
6. předběžné vyhodnocení a volba ze dvou typů rozhovoru:
 - a) rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření);
 - b) rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku);
7. realizace vhodné metody:
 - a) metoda usmíření;
 - b) metoda vnějšího nátlaku (výchovní pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči);
8. třídní hodina:
 - a) efekt metody usmíření;
 - b) oznámení potrestání agresorů;
9. rozhovor s rodiči oběti;
10. třídní schůzka;

11. práce s celou třídou.

Krizový scénář pro výbuch skupinového násilí při pokročilé šikaně:

A. První (alarmující) kroky pomoci

1. zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany;
2. bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí

B. Příprava podmínek pro vyšetřování

3. zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy;
4. zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi;
5. pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře);
6. oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům

C. Vyšetřování

7. rozhovor s obětí a informátory;
8. nalezení nejslabších článků, nespolupracujících svědků;
9. individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky;
10. rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi)

D. Náprava

11. metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

Výchovná opatření

- snížení známky z chování
- v mimořádných případech ředitel školy podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

Mgr. Eliška Kopečná
školní metodik prevence

Mgr. Vlasta Geryková
ředitelka školy